

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО

КАФЕДРА НЕВРОЛОГІЇ

Затверджено
Першим проректором
з науково-педагогічної роботи
доц. Ірина СОЛОМОНЕНКО

“03” 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ВИБОРОМ
“ОСНОВИ РЕФЛЕКСОТЕРАПІЇ”

ВБ 1.52

підготовки фахівців другого(магістерського) рівня вищої освіти
галузі знань 22 «Охорона здоров'я»
спеціальності 222 «Медицина»

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри
неврології
протокол № 18
від «28» квітня 2023 р.
Завідувач кафедри
проф. Тетяна НЕГРИЧ

Затверджено
профільною методичною комісією
з терапевтичних дисциплін
протокол № 3
від «04» травня 2023р.
Голова профільної методичної комісії
проф. Олена РАДЧЕНКО

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Тетяна Негрич, завідувач кафедри неврології, професор, д.м.н.,
Наталія Малярська, завуч кафедри, доцент, к.м.н.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Завідувач кафедри внутрішньої медицини №1, Львівського національного медичного
університету імені Данила Галицького,

д.м.н., професор

Орест Абрагамович

завідувач кафедри психіатрії, наркології та сексології,

д.м.н., професор

Ростислав БІЛОБРИВКА.

№п/п	Зміст внесених змін(доповнень)	Дата і № протоколу засідання кафедри	Примітка
1.	Доповнення та деталізація компетентностей(згідно вимог Стандартів вищої освіти).	28.04.2023 року, протокол №18	
2.			

Завідувач кафедри неврології

проф.. Тетяна Негрич

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни за вибором “ Основи рефлексотерапії”
відповідно до Стандарту вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі
знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальності 222 “Медицина” освітньої програми
магістра медицини

Опис навчальної дисципліни

Навчальну дисципліну за вибором «**Основи рефлексотерапії**» вивчають студенти IV курсу медичного факультету під час VII-VIII навчального семестру. Для цього предмету передбачено 60 академічних годин, що відповідає 2,0 кредитам ЄКТС та розділяється наступним чином:

Структура навчальної дисципліни	Кількість кредитів, годин, з них			Рік навчання	Вид контролю
	Всього	Аудиторних			
Назва дисципліни “ Основи рефлексотерапії”	60 год./ 2,0 кредити ECTS			4 курс (VII-VIII семестри)	залік
		Лекцій (год.)	Практ. занять (год.)		
	60/2,0	0	26	34	

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теорія нетрадиційних методів оздоровлення, технологія проведення та зміст занять з нетрадиційних методів оздоровлення.

Міждисциплінарні зв'язки: Рефлексотерапія базується на вивченні студентами анатомії людини, медичної біології, медичної хімії, медичної та біологічної фізики, фізіології, патофізіології, гігієни та екології, фармакології, пропедевтики внутрішньої медицини, неврології й інтегрується з цими дисциплінами.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни за вибором

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни за вибором “**Основи рефлексотерапії**” є: створення у студентів цілісного уявлення про основні теоретичні і методичні аспекти рефлексотерапії, а також набуття практичних навичок використання її в клінічних умовах.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни за вибором “**Основи рефлексотерапії**” є: навчити студентів загальних принципів рефлексотерапії при захворюваннях внутрішніх органів; розкрити практичні аспекти рефлексотерапії, шляхи і методи використання її досягнень в клінічній практиці.

1.3 Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у Стандарті вищої освіти).

Згідно з вимогами Стандарту вищої освіти дисципліна забезпечує набуття студентами **компетентностей:**

-загальні: ЗК1, ЗК2, ЗК3, ЗК4, ЗК5, ЗК6, ЗК7, ЗК8, ЗК10, ЗК11, ЗК12, ЗК13, ЗК14, ЗК15.

-спеціальні(фахові, предметні): ФК1, ФК2, ФК3, ФК4, ФК5, ФК6, ФК7, ФК8, ФК9, ФК10, ФК11, ФК16, ФК21, ФК24, ФК25.

Деталізація компетентностей відповідно до дескрипторів НРК у формі «Матриці компетентностей».

Матриця компетентностей

№	Компетентність	Знання	Уміння	Комунікація	Автономія та відповідальність
Загальні компетентності:					
1.	ЗК1	Зн1	Ум1	К1	АВ1
2.	ЗК2	Зн1	Ум3	К2	АВ3
3.	ЗК3	Зн1	Ум2	К1	АВ1
4.	ЗК4	Зн2	Ум2		АВ2
5.	ЗК5		Ум3		АВ2
6.	ЗК6	Зн1	Ум3	К1	АВ1
7.	ЗК7	Зн2	Ум3	К1	АВ2
8.	ЗК8	Зн1	Ум3	К1	АВ2
9.	ЗК10	Зн2	Ум3	К2	АВ3
10.	ЗК11	Зн2	Ум2	К2	АВ2
11.	ЗК12	Зн2	Ум3		АВ3
12.	ЗК13	Зн2	Ум1	К1	АВ1
13.	ЗК14	Зн1	Ум2	К1	АВ3
14.	ЗК15	Зн2	Ум3		АВ3

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

1.	ФК1	Зн2	Ум3	К2	АВ2
2.	ФК2	Зн2	Ум3		АВ1
3.	ФК3	Зн2	Ум3		АВ2
4.	ФК4	Зн2	Ум2	К1	АВ1
5.	ФК5	Зн2	Ум1	К1	АВ1
6.	ФК6	Зн2	Ум3	К1	АВ1
7.	ФК7	Зн2	Ум3	К1	АВ2
8.	ФК8	Зн2	Ум3	К1	АВ2
9.	ФК9	Зн2	Ум2	К1	АВ2
10.	ФК10	Зн1	Ум3	К1	АВ1
11.	ФК11	Зн2	Ум3	К1	АВ2
12.	ФК16	Зн2	Ум1	К1	АВ1
13.	ФК21	Зн2	Ум3	К2	АВ2
14.	ФК24	Зн1	Ум2	К1	АВ1
15.	ФК25	Зн2	Ум2	К2	АВ3

Результати навчання для дисципліни: ПРН1, ПРН2, ПРН3, ПРН4, ПРН5, ПРН6, ПРН7, ПРН8, ПРН9, ПРН10, ПРН14, ПРН16, ПРН17, ПРН21, ПРН24, ПРН25, ПРН27, ПРН28.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться **2,0 кредити ECTS - 60 годин**

Дисципліна за вибором “**Основи рефлексотерапії**” структурується за розділами та темами:

Розділ 1. Загальна рефлексотерапія.

Тема 1. Визначення рефлексотерапії, її роль та місце в сучасній медицині. Саногенетичні процеси, їх складові частини (реституція, регенерація, компенсація, діяльність імунної системи, мікроциркуляція). Поняття про методи комплементарної (підсилюючої,

доповнюючої) медицини. Специфіка пунктурної рефлексотерапії (ПРТ), визначення точок акупунктури (ТА), схема реакцій на голковколювання. Основні механізми дії акупунктурної терапії. Ключові показання до застосування ПРТ.

Тема 2. Основні компоненти пунктурної рефлексотерапії: місце дії, прийом і момент дії. Три основні компоненти ПРТ: місце дії, прийом дії (кількісні та якісні ознаки), момент дії (часові параметри і урахування активності органів і систем). Властивості ТА. Акупунктурні шари. Способи пошуку ТА. Використання меридіанної системи. ТА загальної дії та їх функціональне значення. Загальні принципи дозування подразнення в ПРТ. Загальні протипоказання до ПРТ. Сегментарні ТА (терапевтичні ТА, Shu-пункти) та їх функціональне значення.

Тема 3. Визначення рефлексодіагностики та її систематизація (локальна, сегментарна, меридіанна, мікроакупунктурна). Організація вегетативної нервової системи. Клінічна оцінка спрямованості вегетативних проявів. Дослідження вегетативного тону, вегетативної реактивності та вегетативного забезпечення діяльності. Вісцеро-сенсорний феномен (зони Захар'їна-Геда).

Тема 4. Сучасні уявлення про мікроакупунктурні системи (МАС) та їх властивості. Аурикулярна МАС, систематика її акупунктурних зон.

Принципи вибору та сполучання ТА в ПРТ. Корпоральні точки загальної дії, сегментарні та локальні, можливості їх поєднання з мікроакупунктурними точками. Формування оптимальних композицій ТА в залежності від наявних функціональних розладів у хворих різного профілю.

Тема 5. Принципи рефлекторного знеболювання. Поняття про ноцицептивну та антиноцицептивну системи. Ендогенні опіоїди (локалізація, функції, особливості дії). Рефлексотерапія як засіб першої медичної допомоги. Рефлексотерапія в комплексних заходах при больових синдромах. Протибольові параметри стимуляції акупунктурних зон. Методика проведення акупунктурної аналгезії.

Розділ 2: «Спеціальна рефлексотерапія»

Тема 6. Загальні положення мануальної рефлексотерапії. Акупресура. Локальна баротерапія. Мануальна терапія і сфера її застосування, види біомеханічних порушень. Лікувальні ефекти мануальної терапії. Особливості мануальної діагностики, поняття про анатомічний і функціональний бар'єри. Найважливіші методики мануальної терапії.

Визначення акупресури і її види. Механізми лікувальної дії точкового масажу. Переваги і обмеження акупресури. Методики акупресури. Просте пальцеве натискування. ТА, які найчастіше використовуються при акупресурі. Локальна баротерапія, її лікувальні ефекти і способи застосування.

Тема 7. Поверхнева багатоголкова акупунктура. Терморефлексотерапія. Поверхнева багатоголкова акупунктура (ПБА), види, механізми лікувальної дії, покази і протипокази.

Методики проведення ПБА. Дозування подразнення при ПБА. Зони стимуляції в ПБА.

Термічні лікувальні чинники в рефлексотерапії. Температурна чутливість, теплові та холододові терморекції, лікувальні ефекти терморефлексотерапії. Методики проведення тепlopунктури. Загальні покази до її застосування. Локальна кріотерапія.

Тема 8. Електрорефлексотерапія: черезшкірна електронейростимуляція (ЧЕНС).

Електроміостимуляція. Лазеротерапія.

Електролікувальні чинники в рефлексотерапії. Механізм знеболювальної дії ЧЕНС: схема ворітного контролю болю, класифікація нервових волокон. Методика проведення ЧЕНС. Електроміостимуляція, її лікувальні ефекти та способи застосування. Лазеротерапія і лазеропунктура: механізми лікувальної дії, методика проведення, показання до застосування.

Тема 9. Міофасціальний больовий синдром. Мануальні методики м'язової корекції.

Мануальне дослідження стану м'язів. Міофасціальні тригерні пункти та способи їх інактивації. Постізометрична релаксація м'язів. Попередження біомеханічних порушень хребта та суглобів. Алгоритм застосування мануальної терапії. Структурно-функціональні

особливості суглобів, хребетного стовпа та їх урахування в мануальній терапії. Рентгендіагностичні ознаки остеохондрозу хребетного стовпа.

3. Структура навчальної дисципліни:

4. Лекції за курсом не передбачені.

5. Тематичний план практичних занять з дисципліни за вибором «Основи рефлексотерапії».

№	Тема	Кількість годин
1.	Визначення рефлексотерапії, її роль і місце в сучасній медицині.	2
2.	Основні компоненти пунктурної рефлексотерапії: місце дії , прийом і момент дії.	4
3.	Рефлексодіагностика. Організація вегетативної нервової системи.	4
4.	Мікроакупунктурні системи. Сполучення акупунктурних зон.	2
5.	Принципи рефлекторного знеболювання.	2
6.	Загальні положення мануальної рефлексотерапії. Акупресура. Локальна баротерапія.	2
7.	Поверхнева багатоголкова акупунктура. Терморефлексотерапія.	2
8.	Електрорефлексотерапія: черезшкірна електронейростимуляція (ЧЕНС). Електроміостимуляція. Лазеротерапія.	2
9.	Міофасціальний больовий синдром. Мануальні методики м'язової корекції.	4
10.	Підсумкове заняття.	2
Всього:		26

6. Тематичний план самостійної роботи з дисципліни за вибором «Основи рефлексотерапії».(СРС)

№ з/п	Тема	Кількість годин	Вид контролю
1	Визначення рефлексотерапії, її роль і місце в сучасній медицині	2	Поточний контроль під час практичних занять
2	Акупресура. Локальна баротерапія	2	” – ”
3	Електрорефлексотерапія: черезшкірна електронейростимуляція (ЧЕНС), електроміостимуляція,	2	” – ”

	лазеротерапія		
4	Рефлексодіагностика. Мікроакупунктурні системи. Сполучення акупунктурних зон.	2	” – ”
5	Загальні положення мануальної рефлексотерапії. Алгоритм застосування мануальної терапії.	2	” – ”
6	Термічні лікувальні чинники в рефлексотерапії.	2	” – ”
7	Принципи рефлекторного знеболювання.	4	” – ”
8	Міофасціальний больовий синдром.	4	” – ”
9	Оптимізація статико-динамічних навантажень на хребетний стовп та суглоби.	4	” – ”
10	Підготовка до практичних занять - теоретична підготовка та засвоєння практичних навичок.	4	” – ”
11	Індивідуальна СРС. Самостійне опрацювання тем, які не входять до плану аудиторіяк занять: Рефлексотерапія в педіатрії. Вегетативні дисфункції.	4	” – ”
12	Підготовка до залікового заняття.	2	Підсумковий контроль
Всього:		34	

7.Індивідуальні завдання .

Індивідуальні завдання виконуються студентами самостійно під керівництвом викладачів. Мета індивідуального навчально-дослідного завдання - самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення та практичне застосування знань студента з навчального курсу, розвиток навичок самостійної роботи. Оформлене індивідуальне завдання має титульний лист, зміст індивідуального завдання, теоретичну і практичну складову, висновок, список використаної літератури. Розкриття індивідуального завдання повинно мати практичну направленість, зв'язок з конкретним об'єктом діяльності у галузі медицини або фармації.

8. Методи навчання.

Видами навчальної діяльності студентів згідно з навчальним планом є:

- а) практичні заняття,
- б) самостійна робота студентів (СРС).

Практичні заняття передбачають: 1) дослідження студентами соматичного і неврологічного статусу здорової людини; 2) дослідження студентами статусу при різних захворюваннях нервової системи; виявлення симптомів і синдромів; 3) постанову клінічного діагнозу; проведення рефлексотерапії; 4) вирішення ситуаційних задач.

9. Методи контролю.

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно конкретним цілям теми, під час індивідуальної роботи викладача зі студентом для тих тем, які студент опрацьовує самостійно і вони не входять до структури практичного заняття.

Оцінювання поточної навчальної діяльності: При засвоєнні кожної теми модуля за поточну навчальну діяльність студента виставляються оцінки за 4-рьох бальною традиційною шкалою.

Оцінювання самостійної роботи: Оцінювання самостійної роботи студентів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті.

Форма підсумкового контролю відповідно до навчального плану (залік)

10. Поточний контроль здійснюється під час проведення навчальних занять і має на меті перевірку засвоєння студентами навчального матеріалу. Форма проведення поточного контролю під час навчальних занять визначається робочою навчальною програмою дисципліни. Під час оцінювання засвоєння кожної теми за поточну навчальну діяльність студенту виставляються оцінки за 4-ри бальною (традиційною) шкалою з урахуванням затверджених критеріїв оцінювання для відповідної дисципліни. При цьому враховуються усі види робіт, передбачені навчальною програмою. Студент має отримати оцінку з кожної теми. Форми оцінювання поточної навчальної діяльності мають бути стандартизованими і включати контроль теоретичної та практичної підготовки.

10.1. Оцінювання поточної навчальної діяльності. Під час оцінювання засвоєння кожної теми за поточну навчальну діяльність студенту виставляються оцінки за 4-ри бальною (національною). При цьому враховуються усі види робіт, передбачені програмою дисципліни. Студент має отримати оцінку з кожної теми для подальшої конвертації оцінок у бали за багатобальною (200-бальною) шкалою.

Оцінювання самостійної роботи: Оцінювання самостійної роботи студентів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті. Оцінювання тем, які виносяться лише на самостійну роботу і не входять до тем аудиторних навчальних занять, контролюються також на аудиторному занятті.

11. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінювання результатів навчання на певному освітньо-кваліфікаційному рівні та на окремих його завершених етапах за національною шкалою та шкалою ECTS. Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію студента. **Семестровий залік** - це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінці засвоєння студентом навчального матеріалу з дисципліни виключно на підставі результатів виконання ним усіх видів навчальних робіт, передбачених робочою навчальною програмою. Семестровий залік виставляється за результатами поточного контролю.

12. Схема нарахування та розподіл балів, які отримують студенти:

Для дисциплін формою підсумкового контролю яких є залік:

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну навчальну діяльність при вивченні дисципліни становить 200 балів.

Мінімальна кількість балів, яку повинен набрати студент за поточну навчальну діяльність для зарахування дисципліни становить 120 балів.

Розрахунок кількості балів проводиться на підставі отриманих студентом оцінок за 4-ри бальною (національною) шкалою під час вивчення дисципліни, шляхом обчислення середнього арифметичного (СА), округленого до двох знаків після коми. Отримана величина конвертується у бали за багатобальною шкалою таким чином:

CA x 200

x =

5

Для зручності наведено таблицю перерахунку за 200-бальною шкалою

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу для дисципліни, що завершується заліком

4-бальна шкала	200-бальна шкала
5	200
4.97	199
4.95	198
4.92	197
4.9	196
4.87	195
4.85	194
4.82	193
4.8	192
4.77	191
4.75	190
4.72	189
4.7	188
4.67	187
4.65	186
4.62	185
4.6	184
4.57	183
4.52	181
4.5	180
4.47	179

4-бальна шкала	200-бальна шкала
4.45	178
4.42	177
4.4	176
4.37	175
4.35	174
4.32	173
4.3	172
4.27	171
4.24	170
4.22	169
4.19	168
4.17	167
4.14	166
4.12	165
4.09	164
4.07	163
4.04	162
4.02	161
3.99	160
3.97	159
3.94	158

4-бальна шкала	200-бальна шкала
3.92	157
3.89	156
3.87	155
3.84	154
3.82	153
3.79	152
3.77	151
3.74	150
3.72	149
3.7	148
3.67	147
3.65	146
3.62	145
3.57	143
3.55	142
3.52	141
3.5	140
3.47	139
3.45	138
3.42	137
3.4	136

4-бальна шкала	200-бальна шкала
3.37	135
3.35	134
3.32	133
3.3	132
3.27	131
3.25	130
3.22	129
3.2	128
3.17	127
3.15	126
3.12	125
3.1	124
3.07	123
3.02	121
3	120
Менше 3	Не достатньо

Оцінка з дисципліни, яка завершується диференційованим заліком визначається, як сума балів за поточну навчальну діяльність (не менше 72) та балів за виконання індивідуальних тестових завдань на останньому занятті (не менше 50).

Бали з дисципліни незалежно конвертуються як в шкалу ECTS, так і в 4-бальну (національну) шкалу. Бали шкали ECTS у 4-бальну шкалу не конвертуються і навпаки.

Бали студентів, які навчаються за однією спеціальністю, з урахуванням кількості балів, набраних з дисципліни ранжуються за шкалою ECTS таким чином:

Оцінка ECTS	Статистичний показник
A	Найкращі 10 % студентів
B	Наступні 25 % студентів
C	Наступні 30 % студентів
D	Наступні 25 % студентів
E	Останні 10 % студентів

Ранжування з присвоєнням оцінок „A”, „B”, „C”, „D”, „E” проводиться для студентів даного курсу, які навчаються за однією спеціальністю і успішно завершили вивчення дисципліни. Студенти, які одержали оцінки FX, F(«2») не вносяться до списку студентів, що ранжуються. Студенти з оцінкою FX після перескладання автоматично отримують бал „E”.

Бали з дисципліни для студентів, які успішно виконали програму, конвертуються у традиційну 4-ри бальну шкалу за абсолютними критеріями, які наведено нижче у таблиці:

Бали з дисципліни для студентів, які успішно виконали програму конвертуються у традиційну 4-ри бальну шкалу за абсолютними критеріями, які наведено нижче у таблиці:

Оцінка ECTS у традиційну шкалу не конвертується, оскільки шкала ECTS та чотирибальна шкала незалежні.

Бали з дисципліни	Оцінка за 4-ри бальною шкалою
Від 170 до 200 балів	5
Від 140 до 169 балів	4
Від 139 балів до мінімальної кількості балів, яку повинен набрати студент	3
Нижче мінімальної кількості балів, яку повинен набрати студент	2

Об’єктивність оцінювання навчальної діяльності студентів перевіряється статистичними методами (коефіцієнт кореляції між оцінкою ECTS та оцінкою за національною шкалою).

13. Методичне забезпечення На кафедрі створені умови для вивчення дисципліни за вибором «**Основи рефлексотерапії**»: підготовлені лекції, типографським способом видані навчальні посібники, методичні рекомендації до практичних занять і проведення самостійної роботи., проводиться курація хворих, відпрацювання практичних навичок, вивчення позааудиторних тем. Методичне забезпечення і наявність літератури є достатніми. Враховуючи специфічні особливості сучасного стану професійної підготовки та активізацію науково-інформаційних процесів, подвоєння обсягів наукової інформації, складність навчальних програм, зростання темпів навчання кафедри необхідно вирішити наступні професійні задачі: впроваджувати нові технології навчання, технології проблемного навчання, технології інтегрованого між дисциплінарного навчання та ін.: навчити студентів самостійно вчитися, постійно поповнювати свої знання; навчити мислити, діяти, як в типових, так і нетипових ускладнених ситуаціях та самостійно приймати рішення; розвивати гнучке, варіативне прогностичне мислення; навчити оперувати знаннями, навичками в

ускладнених ситуаціях, для цього розвивати банк ситуаційних типових та атипових задач; ширше впроваджувати в практику необмежене консультування та індивідуальні заняття з невстигаючими студентами.

14. Рекомендована література :

Основна:

1. .Методологія проведення курсу «Нервові хвороби» під час спеціалізації за фахом «Загальна Практика – Сімейна Медицина» на кафедрі неврології і рефлексотерапії-/ Східно-Європейський неврологічний журнал. - 2019, №2(26).- С.48-52., Шекера О.Г., Свиридова Н. К., Чуприна Г. М.

Додаткова:

1. Лекція циклу спеціалізації з рефлексотерапії “Застосування теорії Інь і Ян в традиційній китайській медицині” / Чуприна Г. М., Труфанов Є.О.,Свиридова Н. К. [та ін.]- Східно-Європейський неврологічний журнал. - 2018, №4(22).- С.26-31.
2. Лекція циклу спеціалізації з РТ «Практичне застосування теорії У-Сін в традиційній китайській медицині» / Чуприна Г. М., Свиридова Н. К., Парнікоза Т. П. [та ін.]- Східно-Європ. неврологічний журнал. - 2018, №2(20).- С.19-23.
3. Лекція циклу спеціалізації з РТ «Теоретичні та методологічні основи рефлексотерапії» / Чуприна Г. М., Свиридова Н. К., Парнікоза Т. П. [та ін.]- Східно-Європ. неврологічний журнал. - 2018, №2(20).- С.19-23.
4. Лекція циклу спеціалізації з РТ «Цефалгії: клініка, діагностика та лікування» / Чуприна Г. М., Свиридова Н. К., Парнікоза Т. П. [та ін.]- Східно-Європ. неврол. журнал. - 2018, №2(20).- С.12-18.
5. Нейрофізіологічне підґрунтя застосування методів рефлексотерапії у лікуванні розсіяного склерозу (Клінічна лекція) / Чуприна Г. М., Свиридова Н. К., Парнікоза Т. П. [та ін.]- Східно-Європейський неврологічний журнал. - 2018, №1(19).- С.4-8.

15.Інформаційні ресурси:

1. <http://www.sport-med.com.ua>
2. [http:// www.medicalacupuncture.org](http://www.medicalacupuncture.org)
3. [http:// www.acucouncil.org](http://www.acucouncil.org)
4. [http:// www.acudetox.com](http://www.acudetox.com)